

ЫҢКУЗЫ.

Шонгон няи нэхур югы хуоншон лэ, хуоншон югы пәнён,
пәнён ёнли чигы вазы, мө ёнгуэ нузы. Хуоншон, пәнён
(Пәнён дэ хуоншон) щён югы нузыни. Бу нэ вазы. Химин зэ ху
да читоди, жё тади пәнён енгы нузы. Зусы жыгы сыхур Та
лёнкузы лахуади сыхур ба жыгы хуа жё хулижин тинхали.
Хулижин ба тади нузы на хунчузы дэ лочузы боли, педо
хуоншонди хухуаюуанници лулуршонли. Зусы до диэртян
хуоншон лян пәнён подо хухуаюуанни ца шинхуон чили.

Нанжын, пәнён зулэ, зучи, дондо мэли, зудо нэгы
лулуршонли. Хуоншон канжуэли лулуршон пели йигы хун-
бубузы дэ лобубузы, литу дунтанжэни, кужэни. Хуоншон
шэ пәнённи: "Ни кан нэгы лушонди сыгы са дунши? Зущён
ва кужэни". Пәнён ги нанжын шэжэни: "Ни кан чи. Даншэсы
нузы ни чяжэли. Даншэсы вазы ни ба та йипя лёнбонгы,
педо хэни жэфи жуаичи." Нанжын пожэ чили, йикан чуке
йикан- нузы. Нанжын шэди: "Тэзы жуан-жуанзы". Пәнён
гошин. Зали, зу бэ хуэйчили. Хуоншонди пәнён жёли йигы
яхуан ба жыгы нузы нэдали. жуалэ, жуачи, жуадо чисуй-
шонли.

Хуоншонди пәнён ги хуоншон шэди: "Ни ги зэди нузы
гэ йигы шохуалу". Ба жыгы шохуалу гэчели. Шысы хуоншонди
пәнёнди фынфу, ба нузы линжэчи жудо литуди. Лошыгы
яхуан, гунен фусыжэни. Зу гэжэ чисуйшон, хуоншонди
мацогынни тьянтян сыди йигы ма. Ба жыгы мө жёди мадэфу
кэ тонли. Дузыни са бин ду мөуди. Шын е дун бу лэли.

Хуоншон югы вазы, вазы шищуэни няи фужэни. Няилэ,
нянчи жыйигы жыгы хуоншонди вазы ба хуоншонди жяни

иухади сычин, ба жыгы сычин ги та сыфу шәгили. Нәди жяни жиннян әрнянли мәлитянди хили сыди иигы ма, са бин ду мәоди. Тади Сыфу сы иигы әгуй, тади сыфу ги та шәди:

"Ни мир бо нян фулә. Си Иитян жә хили бә жә жын жидо, ни си до дуимярди фонготу. Ни хили канжә, кансы тасыгы са дунци." Сыфу вын хуоншонди вани: "Ниди жяни ю са жынни." Луоншонди ва ги хуәйдади: "Жяни е мәогы сажын, югы нә мизыни, нәмизы кәсы жуахади."

Ва хили канжәни додо жин баньени та мизы чуанди щин ишон, тушон дәди жинхуә, иинхуә чили. Цонлонжи. да щохуалу литу чулыли зудо хуйуанни чили, хуйуанни ю иигы чынжәни; лыгы жә санбий нянли. лыгы нузы дуандуар зу жинли жыгы жә литули. Дәли иигы гуәр, чуләли иигы быйхузы. Дуан-дуан зудо мажуан нили, подо магынчян чи. Ба мади ёни дәли ийжуазы, ма вәхали. жыгы быйхузы ба мади ийба щинзы чиндо әу зуйни за щәжәни. ба щә заванли, ма сыли.

Әрхуәи жыхуәичй додо ложә литу, дәлигы гуәр чынли нузы, доли тади щохуалу фон литули, ба дын чуйли, фихали. Диәртян хуоншонди вазы нян фу чили, ги та сыфу шәди: "Нә мизы жин баньени да щохуарон литу чулә, жинли хуйуанни, лочынжә литу, бу цади гунфу зуда жыгы жәлиту чуләли иигы быйхузы, зудо ма гынчян чи, ба мади ёни дәли ийжуазы, ма вәхали, ба мади ийба щинзы чиндо зуй за щәжәни, ба щә заванли, масыли." Тади сыфу ги та кә шәди: "Ни хургы кә бә нян фу лә. Нә ги ни ги ийба до, та даншәсы за мади щәди сыкур, ни ба тади ту ийдо кандә. Ни ба ту зә канбужә, ни бу дый куә".

да мындон ни вагы жин. Нэди ва даншэсы нян фу хуэйлэ, ця
 до жин литу. На шыту тасы. Ба жин тянли. Сый даншэсы ба
 жыгы сычин бу ганли, нэ хуэйлэ ба таму манмян фанзон,
 жигу бу лю, вади санчы. Хуоншон зули, зо хуэйчили. жыгы
 ва йизор нян фу чили, са сы е бу жидо. Шонху нингуэ
 хушонли, та ма шинни бу дыйгуэчи. Ба яхуан жёже лэ, жыгы
 яхуан башысуйли, таму шинфуни. Хуоншонди пэнен ги жыгы
 яхуан шэди: "жысы вугы йуанбо, вужин жинзы, жысы сангы
 бошы, жы щер му, ни нашон, зэ Вонжяди санца лукуршон дын
 эржэ. Вазы даншэсы нянфу хуэйлэ, до чё гынчян, ни ги та
 зу шэги: "Цун жир вон ни бу жун хуэйжя, ни то ниди хуэ
 мин чи. жыгы яхуан ба ва божу, лян ва лёнгы, лян дуй лян,
 ту дуй ту, хужэ кули йижынзы. Лопэзы- яхуан хуэйлэли, ва
 зудёли. зулэ, зучи, зудо йигы куньё шынсан. Жы кэля зули
 лёнгы йуэли. Ва фиха, хуанжэни, канжэ нанбонгыди тосан,
 зу жыгы саншон йигы да мулоху быйли йинянди йигы ёнгозы
 лэ ханли саншын, тади сангы хуэрзы почулэли. Лёнгы дади,
 иигы суйди. жыгы мулоху, зу ба жыгы ён пехали. Лёнгы да
 лохуэрзы ба жыгы ёнгозы ладо жыр, ладо вар, жыгы суй
 лохуэрзы чы бу шон. Полэ, почи, же нэлёнгы ба жу чуанли.
 жыгы суйлохуэрзы йику ду мэ чышон. Хуоншонди жы ва шэди:
 "Ни зу гэ нэ йиён. Ба жыгы суйлохуэрзы дэжули, жуо до
 кудэ литу, быйшон зули; зулэ, зучи кэ зули сангы йуэ, кэ
 дожэ йигы куньё шынсан литуни. Нанмярди сонготу ю жыгы да
 фуни, жыгы фу лошы гэзы жуон, йибыйвушы гэзы го. жыгы фу
 готу ю йигы, хийинвэ, та ма ги эрзы налэ йигы суйёгозы,
 жили зала, ханля саншын, ба йинэрзы да вэни ханчулэ ли.
 йичулэлисы сангы, ба жыгы ёнгозы пэги, лёнгы да иинэрзы
 ба ёнгозы на жуазы кужу, надо жыр, надо вар, сыце чини,

бу жё суй йинвазы чы. полэ, почи, жу чыуанли, суй йинвазы
ме чышон. лыгы ва пошон чили, чи ба суй йинэрзы дэжули,
нахали, жуондо кудэли. Та быйшон зудэли. Зулэ, зучи, чо
дун как йуанпуарди йицыглар мин. Та зу жожу нэгы минчи
зу; зулэ, зучи, зудали. Зудо гынчан йакак. Шя жысы данлин-
ди хуоншонди жэфуди чонзы. Югы да хэни, жын ду чо хэ литу
фон, та чи зу вын шукуди жынни, нэ зу хэни, нэ шуку лэли,
ниди ё бу ё. Чулэли йигы шукуди жын, шэди: "Ни суйдихин,
ни чи щиннэди.

Ди щэжя чи, суанжя чи".

Та жыр пожэ чи; подо ямын чи, залигы жын, суйфу е
бу да, та сышыба. "Хома! Логэ, ни хома жуэ. Ни ю шымму
хуа (ни ю са хуана). "Нэ щён зу хуэни". - Э, з, мугу хуэ
жундихын, ни зу будун, нэ ю чинхуэни, ни гын, нэ ши лян,
фу ту, зу чыди, даще фон, ши йишон, зусы жыгы хуэ. Логэ,
ни занха (дынйиха), нэ ю лёнгы чунйир: йигы лохуэрзы,
ийгы йинэрзы, ё жу выйни". "Нэ сыгы са, жу юни, гэнзы,
шин, чончон луду дуэдихын". "Дуй, ходихын. Нэ ги ни зу хуэ".

Зулэ, зучи, зули саннянли, зо туни няннян ги жыгы
хуоншон гыхади жонсуан фыр зо бу ман, зо гэ чян. миннани
гихали жон фу юхали. лыгыди йин сысы нэгы щэжя нэгы
суанхали жонжыгы ва ван бу шон. Мир хили жыгы ва канцэни,
жыгы суанжя суанжэни, жыга ва шэди: "Логэ, же нэ ги ни
ще, ги ни суан, ни хуанцэ фичи, ба ни фэди". "Эй, ни
хуэй суан-ма, ни хуэй ще-ма" - Нэ кэ за бу хуэй суан,
кэ за бу хуэй ще, нэ ги ни щэшонли, ни мир зочи ба нуэ
ицца, дуйли?!

лыгы суанщя фихали. лыгы ва ба иивэциди хуэ зули
лён дяншун. Зочи челе, суанжя, шэди: "Щэтар шунди ни ба

ни елэхилл шехадл хуэ нэжэ лэ, жё нэ кан йиха: "Ай-ё, ни шеди хо, нынчын, йигы цуэ ду мэ юди". Зу до жыр лэ фу ю цэ был юли. мыйиргы хуоншон ба гуанжяди жуфу, жинфу йица, хуоншон саньян литу зынли йиван тезы. Хуоншон зудо фучонни ца хуэ лэли. ба шехадл шузы канха. Дуандуар зудо шехадл фоннили, жинли фон литуни: "жысы атэр лэди йигы кижын". мигы ва занчелэли: "хома, жужын?" - "хома, щёгар, ни щин са, ниди минзы жёгы са, ни фын атэр лэ?" - "жужын, нэди цуа, нэ сы йигы щесын, нэ зын лёнгычян лэли" - "хо, хо, хо, ни ба жи цыр фу нянуанди?" - "Нэ нянли сыцэр фу" - "Ни хуэй ще?" - "Нэ бу хуэй ще, жужын, нэ ще бу лэ." - "Ни ба сынхо нашон ще, нэ ги ни шэ. Ни ще: жанфу, би фу ян нан кэ, ни жыгы хуа пощеле". Шыгы ва шэди: "лонфу, бифу жы зусыгы, шинни йиманди сычин. шэ бу чу.

хуоншон зули, хуэйчили. Тынли сангы йуэ. хуоншон цафадил ян желэли. ба та жежэ чи, хуоншон ги та шэди: "Ни ё ээ нэди жинчынни гуанкуни зу хуэ". ба шэди: "хо, нынчын". ба шэди: "жужын, нэ ю йигы нансыни, нэ ю лёнгы чунмирни: йигысы лоху, йигысы йин, жыгы же нэ за эрдыйхани? хуоншон шэди: Мэсы, ни на лэ, иитян, зэди йиван сынлин, хан мэю та чыди жу-ма?"

Та ги хуоншон зули саньян хуэ, хуоншон ба та каншон, ба та нэ. хуоншон ба хуоншонди нузы гйги тали, жё та ги хуоншон цо фума. хуоншон ги та ба сы гуэли, та зули шидьонян хуэли, ииман суанхалэ, эршиба нянли.

Та хили лян нэнён лёнгы фищэни, зули йигы фимын, та куцинлэли, ижён челэ, бу дайин ги тали". Ни кужэ виса! Нисы хуоншонди нушу ни дуан са? Миргы нэ ги нэда зу ишбын, сэн ниди ту, бу шынжи".

Циэрни нузы йизыр лян та да доли иижон, шэди: "Ни ба нэ гили йигы са нушу, ваньэ шынкун та ку. Ни ба та ко вышшоно. хуоншон ба нушу жэцэ чили, нушу ги хуоншон куйхали "жужын! Шымму цуэ?" - "Ни ю манцин цуэ, ни жяни ю са жын, ни ю ту чи, ни ю эрсин жэ ну?" Нушу шэди: "Мэ юди, нэ бу хун, жужын, кэди жяни ю да цэ ма, югы мизы, сангы жын, зэ мэюди, таму зуэ хуоншон. Ба нэ гэ мын зэ вэ, ви нузы" "хо, хо, хо", - шэди хуоншон - "нэ е бусы са цуэ, ни хуэйчи, ба ни ма, ни да кан йикан. Ни ё дуэщр бинма, ни цэшон". - "Нэ ги жужын хуэй, йигы бинма ду бу ё. Нэ хуэйчи, нэ зыжя лэ, зыжя чи". Та ги пэнён шэди: "Нэгы йишыван, дошон йиван хунэзы, гэ зэ чуонтэшон йитян лёнтур кан, бый нэ фа хун сый, эрху дэ йин болечу". лыхур та чилигы ма, зудёли; зулэ, зучи, зули вугы йуэ. Додо тамуди жёдибян, куньё.шынсан. Кунхон лоцо жон. Зулэ, зучи, канжян йигы ши лулур, жысы йигы жын зухади лулур. Та зу фын жыгы лулур зу. Дуандуар зужэ та дади жинлобоян гынчян чи. Иуанзын жын гуду луэди зуцён сан.

лои, жинйин луэди зуцён тон? Та мизы ба та канжуэли, йигы жонзы бечулэли: "Хома, шинлянди гэ, ни за ба нэди ду вондёли. Нэ саншыжи суйли, ни ба нэ ги жын е бу ги. Да, ма жё ёмуэчыгуй чышонли". - "Ба ни за мэ чы?" - "Э, нэ зуандо чёнбё литули, та ба нэ мэ канжуэ". йигы жонзы бечуди, Мади йигы туй чышонли: "Гэгэ ни чиди ма за сангы туй?" - "Нэ чиди ма мэ туй, ду чыуанли".

- "Агэ, ни зуэха, нэ ги ни шо ца чи, жысы йигы цэнзы ни таншон". Нузы चुчи шо ца чили. Да конгуижэзы литу чулэ ли лёнгы хуонлофу. Лёнгы лофу гиэхуажэни: "эр-я, ни куэ шын

фу, ни куэ туэ мин. Шуанчир нузы лэ, ба ни ду чыхонни".
 луоншонди мын чянту ю багы да быйёнфуни, жы ва шонли фули;
 бу дади гунфу та мизы да хуйуанниди чынжэ литу чулэли,
 бябли йигы луэтуэ дади быйхузы. Иида поцо фонни чили,
 фонни чи та гэ бу жандый. Та йигы сышын литу ба жыгы чынпу
 литу цинуанли, мэ цинжуэ. хуэйлэ чо фу готу канжэни, ба
 та гэ хади ёнба, ённё. хан та гэни: "Гэ-я! Ни халэ, нэ бу
 чы ни, нэ гын ни хуэйчини". Та гэ шэни: "Нэ бу халэ!"
 -"Ни ээ бу халэ, нэ кун фу, ба ня бахали, фанлигы гуэр,
 наншонли, ба фу кунтуэли. Ба йигы фу кундоли, та гэ доли
 циэргы фушонли.

ба тади пэнён жё иигы даочянхан чинжэ лончинчин чили
 та ба чуонтэшонди нэзы вонли, мынгэзы жичели. Та зу
 похуйчили, чуонтэшонди нэзы чынли шебонли. Лоху дэ йин зэ
тесы литу ба мо ду пынхалэли. Тади пэнён ба лоху лян йин
 эркэли. йин фитуэли, лоху потуэли, полэ, шочи, дожо Напили.
 Лоху дэ йин лян быйхузы жынжантуэли. жынлэ, жынчи, л оху
 лян йин бын бу жу (гу бу жу) быйхузы. быйхузы ба йин
 йижуазы шонли тянли, на хутуди йижуазы ба лоху дынди
 вулиоу йуан. йинжаили шэртянли ду фали. шыр быйхузы шэди:
 "зэди ду занха, хуан иитян йивэши, жё нэ ба ту фу ийха.
 Миргы ё ниди мин, чы ниди жу".

шыр быйхузы, йин, лоху ду хуанхали.

Срын асмаршон гуэли лёнгы гуянжя, ла хуашени. и игы
 ги йигы шэди: "Миргы ха чинфын ши йу хагуэ, ю кынфа, йин
 фу мо жан са, шончи, та жынжан, мамор ту дажан, сэзы
 зуанли хузыди нянвэ, хузыди де ди лоху дали тади ё, йин ку
 нян". шьхур та гэ хафу, жы хуэй жя, бо, быйжинйин нал и

6.

ишда-ан, мин лоху туэди та. Та жы хуэйчи доли жя, хуоншон
жонжын ба вий жон та. ыхур та зуэ хуоншон, ган-сы, ху
быйцин. ю, дучун лян гын цан ва ди санчи бу ло та.

Записано в с.Шортобе Курдайского р-она,
Джамбульской обл., Казахской ССР от
Зазаова Идыя 33 лет, школьного учителя.
Запись производил Б.Рифтин.
5/УШ-54 г.